

ก 3791

มติชน

วันเสาร์ที่ 30 มิถุนายน พุทธศักราช 2544 ปีที่ 24 ฉบับที่ 8513 ราคา 8 บาท

หน้า 16

เส้นทางชาวบ้าน • ท้องถิ่นศึกษา

เครื่องเขียนฝีมือชุมชน
'ศรีปन्द्रัว'
ส่งออกต่างประเทศ

• ภาวิณีษ์ เจริญยิ่ง •

เครื่องเงินเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่ทำสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน หากใครไปเยือนภาคเหนือ อาจจะมีโอกาสได้เห็นชาวบ้านนั่งทำกันอยู่เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ฉะนั้นบรรดาลูกหลานจึงสืบทอดวิธีการทำมาหลายชั่วอายุคน แต่ก็มีจำนวนไม่มากที่ยังยึดอาชีพเดิมของบรรพบุรุษ ขณะเดียวกันก็พัฒนาสินค้าให้เป็นที่ยอมรับของตลาด ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในประเทศเท่านั้น ตลาดต่างประเทศก็สนใจและสั่งซื้อตลอด เนื่องจากเป็นสินค้าแฮนด์เมดที่ชาวต่างชาตินิยมชมชอบ

“ชุมชนศรีปิ่นคริว” อ.เมือง จ.เชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีการทำเครื่องเงิน ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ชนิด ทำกันประมาณ 20 ครอบครัว โดยนำมาประดิษฐ์เป็นภาชนะต่างๆ ทั้งเครื่องใช้ไม้สอยและเครื่องประดับ ขณะที่สมัยก่อนจะทำกันเพียง 2 ชนิดคือ ฟานและเขียนหมาก แต่ปัจจุบันได้พัฒนาจนมีหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นขัน

โตก โคมไฟ หีบผ้าไหม โกวศ แจกัน ดลิပ်แบ่ง กล่องใส่ของ

ป้าขันแก้ว กัณธิมา วัย 74 ปี เป็นครอบครัวแรกที่ผลิตเครื่องเงินมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย ตัวป้าขันแก้วเองก็เริ่มทำมาตั้งแต่เด็กๆ โดยซึม

ซับจากการที่คนในครอบครัวทำกันเป็นอาชีพ แต่ด้วยความที่เป็นคนไม่หยุดนิ่ง จึงได้พัฒนาคิดค้นรูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ฉะนั้น ผลงานเครื่องเงินของป้าขันแก้วจึงได้รับการสั่งซื้อจากทั้งภายในและภายนอกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นญี่ปุ่น เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา

ผลงานอันประณีตสวยงามของป้าขันแก้วและลูกหลานทำให้ได้รับรางวัลมากมาย อาทิ เมื่อปี 2531 ได้รางวัลอุตสาหกรรมและโรงงานดีเด่นประเภทช่างฝีมือหัตถกรรมดีเด่นจาก พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ อดีตนายกรัฐมนตรี, ปี 2537 ได้รับรางวัลมาตรฐานทองคำแห่งประเทศไทย ประเภทบริการจกสานไม้ไผ่ ได้มาตรฐานดีเด่น, ปี 2540 รับพระราชทานของที่ระลึกจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในวโรกาสที่ทรงยกช่อฟ้าหมอฉวีเพชรธรรม และปี 2542 ได้รับรางวัลจากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ(สวช.) เป็นศิลปินดีเด่นพื้นบ้าน สาขาช่างฝีมือด้านจักสาน เนื่องในวันสืบสานล้านนา ที่สำคัญส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ป้าขันแก้วย้อนอดีตให้ฟังว่า **“ทำมาตั้งแต่เมื่อเป็นละอ่อน เลิกจากโรงเรียนมาช่วยพ่อช่วยแม่**

ป้าขันแก้ว กัณธิมา (ภาพเล็ก) กับผลงานของลูกหลานและชาวชุมชนศรีปิ่นคริว

เขาก็กินทำมาตั้งแต่ปู่ย่าตายาย เลยทำมาเรื่อยๆ พอคิดถึงกลุ่มอุตสาหกรรมขึ้นมา แล้วก็พาเอาชาวบ้านมาช่วย แล้วยังพัฒนามาเรื่อยๆ ทุกวันนี้มีบริษัท มีห้างร้านมาติดต่อ ของที่ทำมีหลายอย่าง อย่างเช่น โอง่ ขันหม้อ ฟาน ของนี้ทำด้วยไม้ไผ่หมดเลย”

ป้าขันแก้วเล่าถึงขั้นตอนการทำและวัตถุดิบที่ใช้ว่า **“มีไม้ไผ่ มีไม้ มีมิด กรรไกร เป็นขอบเป็นเหลี่ยมก็ใช้เหล็ก เหล็กหัก มีกวา มีสีน้ำมัน สีรองพื้น พอได้ไม้ไผ่มาเราก็มาตัด ตัดเป็นท่อนๆ ตัดเป็นปล้องๆ ตากแดดให้มันแห้ง แล้วก็เอามาจัก มาผ่า เอามาจักเป็นก๊ีบแล้วก็มาจักเป็นเส้นตอก”**

ในวันที่พวกเขาเรือ่ลมวลชนจากส่วนกลางไปดูการทำเครื่องเงิน มีชาวบ้านนั่งทำอยู่หลายคน บ้างก็เหลาไม้ไผ่ บ้างก็ประดิษฐ์ให้เป็นรูปเป็นร่าง บ้างก็กำลังขัดไม้ไผ่ บ้างก็กำลังลงรัก แต่ละคนทำด้วยความชำนาญ

ป้าขันแก้วบอกว่า คนงานที่ช่วยกันทำนี่ก็เป็นลูกหลาน คนในครอบครัว กว่าจะทำอย่างนี้ได้ต้องฝึกกันนาน โดยป้าขันแก้วเป็นครูช่วยสอน พอเขาเป็นแล้วก็แยกกันไป ทำบ้านใครบ้านมัน ตอนนี่ก็ทำไม่เยอะเฉพาะในครอบครัว 6-7 คน พอดีทางวัน บริษัทและเมืองนอกสั่งมาก็เอาชาวบ้านในชุมชนศรีปิ่นคริวมาช่วยกันทำ ลูกค้าก็จะมารับไปขายหรือส่งออก

นอกเอง

ด้วยเหตุที่มีออเดอร์สั่งซื้อเยอะมาก จึงต้องเร่งผลิตกันเป็นการใหญ่ บ้านป้าขันแก้ว ซึ่งมีสถานที่กว้างขวาง จึงใช้เป็นที่จัดโชว์สินค้าให้บรรดาแขกเหรื่อและผู้ซื้อได้มาเลือกชม แต่บางชิ้นไม่สามารถซื้อมากลับไปได้ เพราะทำไว้ให้ลูกค้าที่สั่ง

เท่าที่ดูสินค้าของป้าขันแก้วมีหลากหลายสี สัน บางชิ้นก็เป็นสีส้มแปร้น บางชิ้นก็เขียนตกแต่งลวดลายไทยสวยงาม เป็นการลงรัก ซึ่งมีทั้งสีทองและสีดำ ดูแล้วสวยงามมากเพราะนอกจากสีจะติดกันแน่นชัดแล้ว ลวดลายยังสวยงามละเอียดอีกด้วย นอกจากนี้ ยังมีภาชนะบางชิ้นที่เห็นเป็นลายไม้ไผ่และทาแล็กเกอร์บางๆ เน้นถึงความเป็นธรรมชาติ

ป้าขันแก้วแจงให้ฟังว่า การจะลงสีให้หลายสีแล้วแต่ลูกค้าเขาจะสั่งสีอะไร แต่โดยมากที่ส่งไปเมืองนอกจะเน้นลายเส้นสีธรรมชาติ ลงแค่ขี้เลื่อยขัดแล้วก็ลงแล็กเกอร์ สำหรับไม้ไผ่ที่ดูดิบสำคัญนั้น จะมีคนมาสั่งให้ประจำ การทำสมัยก่อนนั้นต้องนำไม้ไผ่ไปอบ แต่สมัยนี้ไม่ต้องใช้ยากันมอดผสมกาวทาไปเลย

เมื่อถามว่า งานของป้าขันแก้วมีจุดเด่นอย่างไรเปรียบเทียบกับของเจ้าอื่น ป้าขันแก้วอธิบายว่า **“มันก็มีทรงของใครของมัน บ้านเราทำทรงนี้บ้านเขาก็กินทรงนั้น ทรงใครทรงมัน แต่ของบ้านป้ามันเป็นต้นตำรับ โดยมากคนใดมาก็ต้องมานี่ มาถามบ้านนี้ก่อน มาสั่งแล้วเขาก็เอาไป”**

วันนี้ก็กิจการเครื่องเงินของป้าขันแก้วทำรายได้ดี พลอยทำให้คนในชุมชนศรีปิ่นคริวมีชีวิตที่ดีขึ้นตามไปด้วย นับเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่มีอนาคต